

жовтня 2018 р. [1].

Консультативна рада Європейських прокурорів (далі – КРЕП) щодо альтернативних заходів кримінального переслідування вказує, що посередництво та примирення у кримінальних справах можуть бути успішно реалізовані, де це доречно, разом із альтернативними заходами кримінального переслідування (пункт 35) [2].

Особлива увага приділяється посередництву КРЕП та іншим альтернативним заходам у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Наприклад, у висновку № 5 «Прокуратура та ювенальна юстиція» (Єреванська декларація) вказується, що «у питаннях ювенального правосуддя прокурори повинні у межах своєї компетенції намагатися передбачити виховні та соціальні заходи, такі як: компенсація, освіта, нагляд за лікуванням соціальних служб, влаштування в установи для неповнолітніх, посередництво, а також судовий нагляд, випробування та умовне звільнення використовуються в максимально широкій мірі з урахуванням інтересів потерпілого, держави, неповнолітнього, а також мету кримінального правосуддя» (п. 31) [3].

Отже, врешті-решт, функції прокуратури з посередництва у сфері кримінального правосуддя зводяться відповідно до вищезазначених актів до наступного: 1) інформування громадян про медіацію та правову роботу з медіації; 2) пропозиція, якщо це можливо, потерпілим та/або правопорушникам скористатися посередництвом; 3) передача кримінальних справ до посередництва; 4) забезпечення посередництва як виховного та соціального заходу для неповнолітніх, які вчинили кримінальні правопорушення.

Сьогодні посередництво у діяльності прокурора може виражатися лише в аспекті інформування потерпілого, підозрюваного чи обвинуваченого про можливість укладення угоди про примирення, пояснення механізму його укладення, правових наслідків та його реалізації. Підкреслимо, що запровадження медіації до сфери кримінального правосуддя має одночасно враховувати мету відновного правосуддя та мету кримінального правосуддя.

1. Recommendation CM/Rec(2018)8 of the Committee of Ministers to member States concerning restorative justice in criminal matters. Adopted by the Committee of Ministers on 3 October 2018 at the 1326th meeting of the Ministers' Deputies. URL: <https://vmsz.nl/wp-content/uploads/2018/10/Aanbeveling-Europa-3-oktober-2018-restorativejustice-in-criminal-matters.pdf>

2. Висновок № 2 (2008) Консультативної Ради Європейських прокурорів щодо «Альтернативних кримінальному переслідуванню заходів»: Прийнятий Консультативною Радою на її 3-й Пленарній зустрічі (Страсбург, 15–17 жовтня 2008 року).

3. Висновок № 5 «Прокуратура та ювенальна юстиція» (Єреванська декларація). З урахуванням офіційних змін. Ця декларація була прийнята під час 5-ї пленарної зустрічі КРЕП, що відбулася в Єревані 19–21 жовтня 2010 року.

Василь ІЛЬКОВ

професор кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Дар'я ПІСКУН

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Із прийняттям судової реформи у професійному середовищі все активніше обговорюється питання щодо запровадження нового процесуального інституту захисту прав, а саме медіації як альтернативної форми вирішення спорів за участю судді. У правовому житті нашого суспільства є традиційні методи розв'язання конфліктів та

спорів, що не ефективно їх вирішують та не задовольняють інтереси сторін. Існує традиція, яка закріплена у певній стійкій формі, щодо звернення осіб з будь-яких юридичних спорів до суду, яка призвела їх до перевантаженості в умовах дефіциту суддівських кадрів.

Кожна держава, що вирішила запровадити медіацію, самостійно вирішує, яка модель буде найкраще відповідати її системі законодавства і правовій культурі [1]. Зокрема, мова йде про обов'язковість проходження процесу медіації для всіх учасників спору. А саме, принцип добровільності визначається від моменту ініціювання медіації, що можлива як за рішенням сторін, так і за рекомендацією судді, але водночас зберігається можливість сторін припинити участь у процесі медіації у будь-який момент часу [2].

Проблемою медіації в діяльності судді є те, що в Україні не вистачає фахових медіаторів, але на сьогодні єдиною прийнятною формою проведення цього процесу є так звана судова медіація – тобто ця процедура проводиться у межах розпочатого в суді провадження по справі суддею, який має відповідну підготовку медіатора.

Станом на 11 червня 2021 року фактична кількість суддів у судах України становить 5327 при визначеній кількості 7304. Повноваження щодо здійснення правосуддя мають лише 4954 судді. Із огляду на вищесказане, можна зазначити, що українському правосуддю не вистачає майже третини суддів [3].

Найкращою альтернативою покращення кількості суддів-медіаторів є зменшення навантаження на суди та застосування інших способів вирішення конфліктів, а також, потрібно усунути недоліки в процедурі медіації, що допоможе нам досягти: покращеного рівня правосвідомості населення; вільного доступу до правосуддя; довіри до судової системи; частки добровільно виконаних рішень. Медіація дає змогу: скоротити навантаження на суддів; зменшити строки розгляду справ, та відсоток оскаржуваних рішень; усунути негативну реакцію на судову систему в Україні [4].

Медіація є одним із найпопулярніших оптимальних способів урегулювання спорів (конфліктів) у розвинених країнах світу, що допомагає учасникам за допомогою медіатора налагодити комунікацію та обрати той варіант рішення, який буде задовольняти інтереси та потреби всіх сторін спору. В Україні медіація набуває популярності, однак вона ще не стала частиною культури врегулювання спорів. Окрім того, медіація в Україні, на відміну від інших європейських країн, є законодавчо неврегульованою, що значною мірою знижує ефективність її застосування [5].

Отже, українське чинне законодавство щодо закріплення процедури медіації, сприятиме ефективному поширенню в суспільстві культури мирного врегулювання спорів, дозволить знизити навантаження на суди, скоротити строки розгляду справ, зменшити витрати сторін на правову допомогу та судовий процес у цілому. Законопроект «Про медіацію», на мою думку, є важливим етапом для розвитку та функціонування процедури медіації, тому його потрібно закріпити на законодавчому рівні.

1. Поліщук М.Я. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. *Держава і право: збірник наукових праць: юридичні і політичні науки*. Вип. 65. Київ, 2014. Ст. 134-139.

2. Публікація «Справедливе правосуддя». Національна Асоціація Медіаторів України. 2017.

3. Огляд даних про стан здійснення правосуддя. Державна судова адміністрація України. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ogl_2020.

4. Підручник «Медіація у професійній діяльності юриста». За редакцією Наталі Крестовської, Луїзи Романадзе. Одеса «Екологія». 2019. Ст. 396 - 410.

5. Кисельова Т. Праворегулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах. *Право України*. 2011. Ст. 225–236.